

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 134, GOD. VII, BEOGRAD, UTORAK, 16. APRIL 2013.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 21. maja

MIXER

Piše: Mirnes Sokolović

U TRAGANJU ZA OVEJANOM SUŠTINOM

Mihajlo Pantić: *Neizgubljeno vreme* (Službeni glasnik, 2009)

Mihajlo Pantić, kao književni historičar i kritičar, spada među one postjugoslovenske profesore i doktore književnosti koji se godinama bave uklapanjem nacionalne literature u južnoslavenski kontekst. U „Sarajevskim sveskama“, tom najinterkulturnijem časopisu na svijetu, kao član redakcije, on se zalaže za južnoslavenske komparativne studije, navodeći nas na revolucionaran zaključak da su moguće prije svega „zato što su potrebne“. On u tom tekstu žali što se što su danas južnoslavenske kulture više udaljene nego bliske, što je taj srodni/isti jezik podijeljen, što je podijeljena i tradicija, kao zlatne rezerve i teritorij bivše države. On svagda pledira za razmjenu, za interkulturnu razmjenu onoga što je u kulturi esencijalno, „a ta esencijalnost je mnogo više antropološka, a mnogo manje nacionalna“. Mihajlo Pantić, kao mislilac, u tom svom politički korektnom napisu se slaže sa najčešćom frazom evropskih književnih docenata, s jednom mantrom koja kaže da put do sebe vodi kroz prihvatanje Drugog. Zato, kaže Pantić, valja naglašavati ono što je svima prihvatljivo i što ne protivrječi nacionalnim kulturnim interesima, niti ugrožava bilo čiji identitet.

Šta konkretno znači ta milozvučna retorika, kako je moguće razmjenjivati „kulturne esencijalnosti“ a da to ne naškodi nacionalnim interesima i identitetu, kakva je to razmjena, šta konkretno u metodi donosi sav taj splet interkulturnih nakana i nacionalne opreznosti?

FOLKLORNA RADIJACIJA

Na početku prvog eseja, posvećenog Todoru Manojloviću, Pantić ističe da je „moderna poezija postala važan deo inoviranog i prekomponovanog sistema nacionalne književnosti.“ Manojlovićevu studiju „Osnove i razvoj moderne poezije“ Pantić vidi presudno važnom u njenom nastojanju da se srpska književnost utemelji i skraši unutar evropskog stvaralačkog naslijeđa. Pišući o poeziji Desimira Blagojevića, naglasit će da ta poezija, mjerena rigoroznim vrijednosnim mjerilima, ne predstavlja reprezentativno ostvarenje svoga doba, ali je bitna zato što je „docnije našla smisao u povezivanju tradicionalnih (neoromantičarskih, folklornih) i modernističkih poetičkih karakteristika, čime je osnažena i vrednosno obogaćena jedna važna dijahronijska nit srpske poezije, koja seže sve do današnjih dana.“ Pjesnička subjektivnost, „neponovljivo ja“ Blagojevićeve poezije, prema Pantiću, nisu samo važni kao potvrđenje pjesničke subjektivnosti, nego i kao svjedočenje kolektivnog identiteta. Budući sklon osluškivanju melodije rodne riječi, „Blagojević je u najboljim i najnadahnutijim trenucima pjevanja stvorio pesme primaknute izricanju lirske suštine pojedinačnog i kolektivnog bića.“ Postoji li neko ko bi mogao naznačiti razliku između metoda jednog klasičnog nacionalnog histori-

čara književnosti, na primjer Jovana Deretića, i ovog Pantićevog pristupa literaturi, tog metoda (kako bolećivo i demokratski stalno insistira sam autor) koji je interkulturan, politički svekorektan, sveevropski prihvatljiv? Ko je taj ko bi mogao ne pomiješati Deretića i Pantića? I u Pantićevoj studiji, dakle, na djelu je ono književnohistorijsko uspostavljanje kontinuiteta nacionalne književnosti, pa i po cijenu da se u istu „dijahronijsku nit“ postavlja ju tako različiti pjesnici kao što su Nastasijević i Vinaver. Taj metod insistira na nacionalnom obilježju date poezije, pa i u uprkos činjenici da iste tendencije poetskog preoblikovanja usmenih tradicija, na srodnom/istom jeziku (kako bi rekao Pantić, kada je interkulturalist), u tom trenutku imate i kod Nazora i kod Hume i kod Skendera Kulenovića, i kod Maka Dizdara, itd. Svejedno, Pantiću će, naprimjer, Manojlovićeva studija biti važna prije svega zbog ranog utemeljenja i pozicioniranja srpske poezije, iako će ista knjiga, kako i sam Pantić priznaje, sa podjednakim intenzitetom i iz iste blizine posmatrati antičke pjesnike, Dantea, Getea, hrvatsku modernu, futuriste, Bodlera, govoreći o širokim literarnim konceptima koji su imuni na nacionalno rasparčavanje. Todor Manojlović, pišući o Ujeviću, vidi njegovu poeziju značajnom u razvoju jednog posebnog „lirizma“, nastalog u jugoslovenskoj književnosti oko 1920., zajedno sa djelima Sibe Miličića, Stanislava Vinavera, Josipa Kosora i Svetislava Stefanovića, a Pantić iscitiravši sve to, kao interkulturalist, Ujevića poima kao pripadnika jedne sasvim druge i drugačije književnosti, sasvim odvojene od

Ne mogu da se setim
jedne rečenice:
Agonija bez ekstaze

srpske književnosti, iako u tom trenutku taj pjesnik ne samo da je poetički sličan pomenutim srpskim pjesnicima, nego piše na „istom/srodnom“ jeziku i izravno (u polemikama) učestvuje u beogradskom književnom životu, ravnopravno i suvereno. Pantić, također, pati i od jedne filozofske ideje prema kojoj su svi pjesnici, kao individualci, samo eksponenti njegove predstave o posebnom tipu poetske imaginacije u jednoj nacionalnoj poeziji, i on ih tu uklapa po svaku cijenu. Otud je moguće da i Pantić, kao i još pedeset nacionalnih kritičara, najnormalnije govori o otkrivanjima i izricanjima nekih „lirskih suština kolektivnih bića“, kao najpostojanijih, najegzaktnijih, najprisutnijih stvorenja i pojmova. Poezija se, dakle, može ispravno razumjeti tek u tom nacionalnom (i nadnacionalnom, interkultuirajućem) okviru, i da se, naprimjer, Mihajlo Pantić, kao interpret, nije angažovao da je u tim kontekstima tumači i osmišljava, cijela poezija bi jamačno ostala obesmišljena, otišavši do vrage. Pantić, međutim, prilazi poeziji s jednim profesorskim uvjerenjem da je teže sačuvati tradicijske vrijednosti, nego iskombinirati neki poetski novitet, i u tome leži njegova opsesija poezijom Desimira Blagojevića, iako ta poezija, kao takva, nije vrijedna pažnje, što i sam priznaje. Kad dati pjesnik ostane, kako bi to Pantić stručno rekao,

MIXER

Mirnes Sokolović: U traganju za ovejanom suštinom

CEMENT

Goran Cvetković: Plehanov je stigao

ARMATURA

Ivan Čolović: „Delije“ kao neformalna politička organizacija

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Ići Mići Lucići

BLOK BR. V

Radovan Popović: Primer u Potisju

„ozračen folklornim uticajima“, onda se tom i takvom ozračanju može radovati samo nacionalni književni historičar, jer je samo njemu poezija koja nasljeđuje klasične tradicijske kodove može izazvati radost i divljenje, dok sve što ozbiljno misli poeziju dobro zna da je vrijednost poetskog jezika u stalnoj diferencijaciji od svakodnevnih jezika, u prevazilaženju ustaljenog i otešalog, u izumljivanju neobičnog. Dakako, ta prošlost na čijim se izvorima valja napojiti današnji autor, ako Pantića pitate, jesu prije svega vrela i tokovi dijahronijskog kontinuiteta nacionalne (srpske) književnosti, i on u ovoj studiji, interkulturalistički, nastupa kao nacionalni književni historičar koji se do zemlje klanja idolu nacionalne književnosti.

NACIONALNO UPODOBLJENI SIMBOLIZAM

No problem je što, tehnički gledano, Pantić ni taj posao književnog historičara ne obavlja korektno i egzaktno, budući „ozračen“ nacionalnom poviješću književnosti. Tako on, naprimjer, piše nevjerovatan zaključak prema kojem je Blagojevićevo „okretanje tradiciji tog srpskog

pesnika odvelo do ponovnog, donekle naivnog, spontanog oživljavanja simbolističkih poetskih principa (jezička stvarnost pesme, zatajenost smisla, hermetičnost, dominacija melodije, magičnost tona)...“ Eto šta znači profesorsko pouzdanje u nekoliko književnohistorijskih formula, kao floskula u označavanju pola stoljeća jedne poezije! Šta se sve ne bi moglo izvesti i dokazati na osnovu te tri-četiri fraze? Tako, sažeto, u tri-četiri tačke, na osnovu ta dva-tri mutna pojma, dalo bi se dokazati i da je zemlja zvijezda, a Pantić ozbiljan književni kritičar. Blagodareći toj metodi, Blagojević, kao nasljedovatelj usmene baštine, postaje prvorzrednim simbolistom. G. Pantić, kao interkulturni prošastoljublitelj, uvjerava nas da se vraćanjem tradiciji uzdižemo do najviših (evropski) poetičkih dostignuća, i to bismo mu kao nacionalnom povjesničaru oprostili, jer je to njemu primjereno, da se ne pokazuje ovako amblematično neupućen u osnovne karakteristike simbolizma. Simbolistička poezija postaje lična pjesnikova stvar, stvar senzacija i emocija pojedinačnog čovjeka, lični doživljaj koji se gotovo ne prenosi na čitaoca, sa simbolima koji su autarkični, nekomunikativni, nekonvencionalni i neutvrđeni, jer se svaki trenutak senzacije mora potpuno razlikovati od svakog drugog trenutka, budući da je senzaciju simboliste nemoguće prenijeti konvencionalnim i opštim jezikom obične književnosti, zbog čega

eurozine
KPK Beton je član Eurozine medijske mreže

simbolista izmišlja svoj jezik i svoje simbole, pridajući pjesničkim slikama apstraktna svojstva slična muzičkim tonovima i akordima. Šta bi radio među tim simbolistima jedan Desimir Blagojević, sa svojom magijom jezika koja počiva na stoljetnoj usmenoj tradiciji i sverazumljivoj folklornoj poeziji? Objasniti Pantiću da biti hermetičan i melodiozan u smislu folklornom ne znači biti simbolistom, bio bi postupak nemalo bespredmetan i glup kao i dokazivati mu da je nemoguće u poeziji (ili bilo gdje) izreći lirsku suštinu kolektivnog bića, isto kao što je nemoguće da književnost spasi vrijeme, i sve se to otkriva savršeno uzaludnim elaborirati ako znamo da imamo posla sa književnim historikom, profesorom koji se odlučio podijeliti uloge u jednoj nacionalnoj književnosti, i ako u toj komediji Desimir Blagojević ima glumiti simbolistu, onda to u njegovoj studiji mora biti tako i tačka, pa makar se u kosmičkom kretanju interliterarnih zajednica nešto stubokom promijenilo, a režiser te povijesne lakrdije, uprkos svom interkulturalizmu, ispao književnohistorijskim bezjakom.

RASPETI MORALISTA

Sljedeća dionica ove studije, važna za našu analizu, odnosi se na Pantićevo moraliziranje u eseuju o Andrićevim i Pekićevim moralijama. Govor o moralu je, kaže Pantić, važan, a čovjek je najprije moralno biće. Moralistički ton i sadržaj me kotiraju više tako visoko u književnosti kao prije trideset, pedeset i dvjesto godina, i moralizam književnog govora postaje suvišnost, anahronost, neprimjerenost. Na osnovu paralelnih Andrićevih i Pekićevih moralija, Pantić na kraju svoje analize dolazi do zaključka da današnji pisci „mahom odbijaju da se o moralu pisanja i pisanom moralu nedvosmisleno izjasne, i kada to i učine, takve iskaze, u fikcionalnom ili esejističkom obliku, prati neizbežna relativizacija, više da, nego ne.“ Potonja primjedba o moralu ne bi bila čudna ako znamo da dolazi iz pera jednog konfekcijskog postjugoslovenskog profesora, doktora koji stalno ističe svoj interkulturalizam, i tada bismo njegovu žalopojku usljed (tobožnjeg) sveprisustva kritike koja danas ignoriše značenjsku stranu djela, u korist „tehničke, gradivne, poetičke strane književnog teksta“, smatrali običnim dizanjem galame i skretanjem pažnje na sebe, jednim moralnim busanjem, jer takva tvrdnja na-prosto nije istinita budući da se na svim postjugoslovenskim katedrama književnost odavno tumači moralizatorski, nacionalno ili interkulturalno, ili sadržinski, kako bi rekao Pantić. Tome u korist govori i stalno razdvajanje forme od sadržine u našoj kritici, što u potonjoj žalopojci radi i Pantić, i po tome bi on također bio klasičan katedarski angažovanik-interkulturalist, posvećen politički korektnim pletenjima, a njegovo moraliziranje nama ne bi bilo neobično, uopšte. Ali ne zaboravimo sada da to moralizira jedan književni historičar koji u istoj studiji uspostavlja nacionalnu povijest književnosti, ili afirmiše bez ikakve na-

pomene, kao pisca, Stanislava Krakova koji je između dva svjetska rata „bio urednik Vremena, blizak tadašnjem režimu, u ratu uređivao okupacijska glasila, a posle je, dospevši u emigraciju, uz ostalo, napisao i dvotomnu monografiju o Milanu Nediću.“ Vodeći se za Tešićevim konceptom „utuljene baštine“, Mihajlo Pantić, kao kritički vitez, spašava djela Stanislava Krakova i Grigorija Božovića, pred aždahom nasilnog zaborava, pred „političkim i kulturnim ostrakizmom“ jugoslovenske kritike, bez ikakvog odklona prema Krakovljevim ili Božovićevim angažmanima. Navodeći da je Andrić moralističku formu učio i kod Gvičardinija, zaokupljen samo sada formom, Pantić neće vidjeti nikakav problem u Andrićevom angažmanu, Andrićevom gvičardinijevskom moralu, budući da Andrićevo djelo poima kao posebno sazdan svijet u kojem nema mjestu za diktature kojim se kao intelektualac povinuje. To je tačno, Andrić je cijeli život etički bježao u svoje humano djelo, ali zar tako interpretira jedan kritičar navodno pekićevski osjetljiv na moral pisca i etička izjašnjavaanja? Već je dobro poznato da je Andrić u tome intelektualnom angažmanu podjednako mutan kao u svome nacionalnom opredjeljenju, no Pantić ga svejedno poima kao „oličenje nezaobilaznog, centralnog stožera nacionalne tradicije“ i kao oslonac nove baštine srpske književnosti. Naravno, sve ove i ovakve moralističke interpretacije ne bi bile čudne da Pantić hoće biti tek nacionalni književni povjesničar, njegova neosjetljivost za društveni angažman ne bi bila neobična, ali on najednom počinje krasnosloviti o pisanom moralu i moralu pisanja, pekićevski! Šta je sada to? Trebamo li uopšte sada sve ove misli o Andriću i Krakovu iznesene u istoj studiji vratiti u kontekst te moralističke književnosti Pekića, pisane prije trideset godina, na koju se Pantić poziva, u kojoj je važno ne samo djelo, ne samo pisani moral, nego i moral pisanja, moral intelektualca, društveni angažman, itd? Koliko su samo različiti Andrić i Pekić, i otkuda sada ta nepažljiva poistovjećivanja? Naravno, uzdržavši se od pantićevskog moraliziranja, ovdje ćemo samo još jednom skrenuti pažnju na oprečne tendencije koje razdiru ovu studiju, kao da je Pantić napabirčio sve moguće bedastoće koje su se

mogle nakupiti u aktualnoj akademskoj kritici, pa ma koliko one bile proturječne. Kao nacionalno odgovoran profesor, kao srpski kritičar, Pantić uspostavlja besprijeckornu nit srpske književnosti u punoj datosti, bez obzira na estetske i etičke karakteristika djela i angažmana koje smješta u kontinuitet; kao pisac, kao interkulturalni kritičar, na posljednjim stranicama, on se igra moralnog angažovanika profesorski kričeći da je čovjek moralno biće, da je govor o moralu važan, da bi se pisci trebali etički izjasniti, itd. Krajnji rezultat je konceptijski razdrta studija koja zaglušuje disonancom svoje intelektualne neusaglašenosti.

SKROMNA INTELEKTUALNA GROMADA

Potonja analiza jamačno nije donijela neke nove zaključke u izučavanju akademskog tumačenja književnosti na postjugoslovenskim katedrama. Čini se da je bila više revijalnog karaktera, da bi se potvrdile neke već donesene teze. Sama studija je pre-više obična, uobičajena, česta, konfekcijska. Ono što je, međutim, svaki put zanimljivo jeste ta smiješna diskrepancija između interkulturene retorike, tog književnopovijesnog heklanja po mustrama nekakvih kulturnih razmjena i književnih ispreplitanja, i stvarnih kritičkih rezultata tih naučnika, profesora, docenata, kao interkulturalista, koji tu nacionalnu književnost uspostavljaju jasno i nedvosmisleno, snažno i ozbiljno poput najordinarnijih nacionalnih književnih povjesničara. Jasno, Mihajlo Pantić u tome procjepu nije usamljen, i to je uobičajeno proturječje prisutno i u djelu Envera Kazaza, i Davora Beganovića, i Tatjane Jukić, i Velimira Viskovića, i proćaja, kao njegovih interkulturnih sapatnika. Sve to govori nešto i o tome interkulturalizmu, o toj funkcionalizaciji literature u smislu jednog lukrativnog koncepta koji je hoće učiniti korisnom.

Ono što je kuriozitet Pantićeve studije, pak, jeste to da on samog sebe često poima kao pisca, moralno odgovornog, i to je, čini mi se, korijen nekih smiješnih poistovjećivanja, uopšte konceptualne lakrdije u ovoj studiji. Pantić, kao naučnik, uspostavlja neke volšebne veze između sebe i Andrića: našavši neku Andrićevu izjavu u kojoj kaže da je grad porastao, i da u to ime samo treba pogledati Novi Beograd, Pantić skromno dodaje da je u međuvremenu porastao i jedan pisac koji svjedoči život u tome gradu. Naravno, Pantić misli na samog sebe, istaknuvši da jedino uzaludnim ne osjeća to što piše priče, kao Andrić, i da mu je priča utjeha, kao izbavljenje u ovom prokletom svijetu. Ta skrivena veza sa Andrićem je možda ona njegova sudbina. U tome je, valjda, i poanta same knjige: Neizgubljeno vreme! Naivni čitalac koji je povjerovao da će autor analitički elaborirati kako to književnost spašava vrijeme, pred ništavilom, čitalac koji je očekivao istraživanje i argumentaciju ove epohalne teze, na kraju knjige ostaje tek neugodno posut ovim Pantićevim sentimentalnim izljevom nedostojnim jednog ozbiljnog profesora i teoretičara. ■

CEMENT

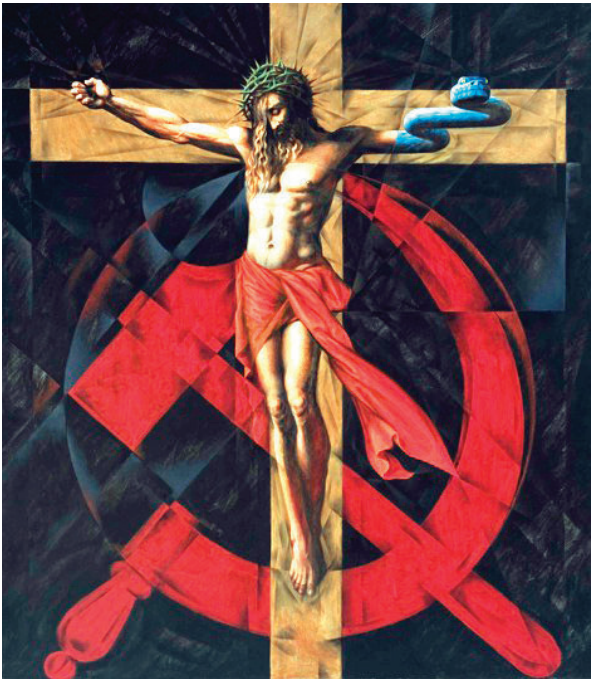
Piše: Goran Cvetković

PLEHANOV JE STIGAO

Đakon (autorski projekt rediteljke Ane Đorđević po motivima dela Isidore Sekulić) premijera u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, 13. april 2013.

Baš sam počeo da razmišljam kako to ministar kulture Srbije i savetnik predsednika Republike za kulturu, Bratislav Braca Petković i Radoslav Lale Pavlović, zamišljaju tu nacionalnu kulturu, koju bi rado finansirali i promovisali na državnom i sverspskom nivou, kad – ne-lezi-vraže – eto ti prvog takvog dela na sceni – a gde drugo do u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu nekoliko dana posle diskretne reprize „Jogurt revolucije“. Da mi je neko pričao da ću i to dočekati – tako direktan odraz političkih direktiva u umetničkom delu, plehanovljeviski sto odsto, ne da mu ne bih verovao – nego bih se oštro suprotstavio i takvom sagledavanju umetnosti i takvoj prognozi društvenih kretanja. Tako nešto nacionalistički agresivno i banalno nisam mogao ni da zamislim a kamoli da očekujem realizovano na sceni tako brzo, tako savršeno spakovano i potpuno opremljeno i još u režiji jedne od najboljih mladih rediteljki u Srbiji, Ane Đorđević.

Dakle, to što smo gledali na onoj manjoj Sceni SNP-a „Pera Dobrinović“, sa ogromnim scenskim otvorom od tridesetak metara brat-bratu, bilo je savršeno konstruisan izraz tačno onih snatrenja i predloženih modela državne, puritanističke, nacionalne i skrušene umetnosti – tačno kako je zamišljaju i predlažu pomenuti čelnici nove umetničke i kulturne politike u Srba. Prvo – ovo scensko delo NIJE uopšte odgovarajuće za tu tobože malu a preogromnu scenu, pa se i pored svih i svakakvih mikrofona, raspoređenih kojekuda po plafonu tog scenskog prostora, pola teksta uopšte ne čuje, pa prema tome i ne razume. Ogromni scenski prostor ispunjen sa svega nekoliko glumaca, koji u velikom delu scenskog vremena, sede jedno pored drugog i tiho razmenjuju intimne impresije – o ljubavi, nadi, pažnji, očekivanjima i još o kojekakvim, potpuno privatnim razmatranjima sveta i veka. Sve to se moglo mirno odigrati na već postojećoj kamernoj sceni Srpskog narodnog

pročišćava odnos prema porodici i dužnosti i kako se nedostojne persone, sukladno udaljavaju od pokretačkih sila društva. Prisusutovali smo onom najgorem, mrtvačkom pozorištu, koje je trebalo sahraniti barem pre sto godina, i mislili smo da je i sahranjeno tada, a evo ga, pod budnim okom ministra i savetnika za kulturu: promovisano, zadato i ostvareno u odiozno praznoslovnoj i nakaradnoj predstavi Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada: *Đakon*.

Glavno lice komada je nekakav iskušenik, pop-li-je-kaluđer-li-je, u koga su zaljubljene i mlade i stare ženske na sceni, ali on se ne da prevariti. Brani svoj moralni integritet, mrzi ljubavne veze, a pri tom propagira neku najlicemerniju moguću, opskurnu vezu pričalačke ljubavne komunikacije – neke vrste verbalne onanije, kojom osvaja prostor u koji uvlači naivne i sentimentalne devojčice, kao i zrele udovice, pune prave strasti, koju on, naravno, prezire. Nešto tako perverzno i tako kičerski, propraćeno adekvatnom muzikom kompozitora Borisa Kovača, davno se nije videlo na srpskim scenama. Glumci nisu ništa krivi i neću im pominjati imena, neka se njihova aktivnost u ovoj retrogradnoj akciji što pre zaboravi. Neka sve ide na dušu rediteljke i upravnika pozorišta. Ovo je njihovo zajedničko maslo, smućkano za račun i pod direktnim uticajem trenutne (završilase-što-pre) primitivne nacionalističke kulturne politike ■

Piše: Ivan Čolović

„DELIJE“ KAO NEFORMALNA POLITIČKA ORGANIZACIJA

S obzirom na to da se od nas očekuje da najviše govorimo o „krajnje desnim političkim organizacijama“, ja ću vam kratko predstaviti jednu od njih. Koristim podatke koji se mogu naći na internetu, gde – naravno – organizacija o kojoj je reč ima svoj sajt, a na vrhu naslovne strane grb sa ukrštenim mačevima i slogan „Kosovo je Srbija“.

Tu je postavljena vest da će ova organizacija svoju slavu Svetog Simeona Mirotočivog obeležiti tako što će tog dana u Ruskom domu

dine u Beogradu, istaknuto je ovo: „U drugom delu meča još jedna parola je podignuta, u dva reda, ispod semafora bliže našoj tribini: Oj Kosovo, dušo srpska, tebe dobro pamti Turska. Pamtiće te i ostali, koji budu na te stali“. Ova parola je u stvari refren jedne nove patriotske pesme u foklornom stilu, u kojoj se famozna kosovska bitka iz 1389. – koju inače nije loš glas, to jest da je to bio poraz koji je značio propast srpskog carstva – slavi kao srpska pobjeda i opomena svim sadašnjim i budućim neprijateljima Srba da će se provesti kao Turci na Kosovu. Dobar primer da se politika sećanja može sasvim proizvoljno usmeravati, proizvoljno kad je reč o empiriji, ali ne i kad je reč o ideologiji.

Nisam ja taj koji u radu ove navijačke orgnizaciji otkriva skrivene političke ambicije. Sami urednici ovog sajta, pisci priloga, kao i mnogi navijači koji učestvuju u debati na Forumu – tvrde da su Delije posvećene stvarima mnogo važnijim od sporta i navijanja. Oni, doduše, ne kažu da se bave politikom, ali će rado reći da su „Delije oduvek bili snaga koja se doživljavala kao glas naroda“, da su oni privrženi „srpstvu“, da oni vode „dugogodišnju borbu za poštovanje osnovnih vrednosti našeg naroda“.

PRAVOSLAVNA TUČNJAVA ZA SPAS DUŠE

Ove vrednosti za njih su važnije od najvažnijih utakmica, i oni su spremi da ih žrtvuju ako to traže viši nacionalni interesi. Delije su posebnim saopštenjem pozvale navijače da bojkotuju fudbalski derbi Patizan – Zvezda, koji je igran u subotu 23. aprila 2011. godine,

snaga“. Tek onda „na svoje duše ne bismo tovarili grehove kao što danas činimo“, jer „zdrav borbeni duh sigurno nije na štetu duše“.

NAVIJAČKO PLEME NAORUŽANO NACIONALIZMOM

Obično se misli da je problem s navijačima u tome što su oni mahom huligani, to jest grupe asocijalnih tipova koji pijani i drogirani nasrću na policiju i međusobno se mlate. A ovde čitamo vesti, poruke i saopštenja, pratimo debate navijača, i dolazimo do zaključka da ova organizacija pretenduje na vodeću ulogu u moralnom i nacionalnom preporodu Srbije. Vidimo da se ona trudi da joj se vodeća nacionalna uloga prizna, koristi svaku priliku da svoje ideje obznani, bučno i preteći, i da ih motkama i pesnicama sprovede u delo.

Kad je reč o našoj sredini, odnosno o zemljama nastalim raspadom Jugoslavije, najvažnije uvide u prirodu veze između navijanja i nove ekstremne desnice ponudio je splitski sociolog Srđan Vrcan. „Pokazalo se“, piše Vrcan, „da se modeli navijačkog ponašanja najlakše prenose iz društvenog polja nogometa u društveno polje politike onda kada je posrijedi izrazito nacionalistička i populistička politika i njoj svojstveni načini ‘pravljenja’ politike te da se načini političkog mišljenja i obrasci političkog djelovanja svojstveni nacionalističkoj politici lako prenose iz društvenog polja politike u društveno polje nogometa i nogometnog navijanja. (...) To bi sugerisalo da postoje, prema terminologiji Maxa Webera, stanoviti selektivni afiniteti između suvremenog nogometnog navijaštva, kako ga prakticiraju neka navijačka plemena, i suvremenih naciona-

u Beogradu prirediti humanitarni koncert za Kosovo i Metohiju, uz učešće nekoliko pevačkih grupa i glumaca koji se obično pojavljuju kao izvođači programa na ovdašnjim patriotsko-muzičkim skupovima. Cilj najavljenog koncerta izložen je pomoću nekoliko standardnih figura srpske nacionalističke retorike. Hoćemo, stoji tu, „da pomognemo opstanak Nemanjićkog roda na svojim vekovnim ognjštima“, da „pružimo najveću mogućnu podršku našem mnogostradalnom narodu u ovim danima novih iskušenja“. Vest se završava parolom: „Nema predaje – Kosmet je Srbija“.

Reč je o Delijama, organizaciji navijača Crvene zvezde i o njihovom sajtu www.delije.net, koji je predstavljen kao njihov „zvanični sajt“. U kom smislu je ovde upotrebljen termin „zvanično“, teško je reći. Sem ovog, nisam na internetu našao neki drugi sajt navijača Crvene zvezde, koji bi onda bio nezvaničan, takoreći apokrifan. S druge strane, nije mi poznato koji pravni status imaju navijači koji čine Delije, da li su oni, na primer, upisani u novi Registar udruženja građana, koji od 2009. godine postoji u Srbiji.

SPORT KAO PARAVAN ZA POLITIČKI RAD

Može se reći da su Delije pre svega jedna neformalna politička organizacija. A sudeći po idejama kojima je njihova delatnost nadahnuta, i po načinu na koji se ispoljava, reč je o ekstremno desničarskoj političkoj organizaciji, sličnoj drugim takvim organizacijama u Srbiji („Dveri“, „Obraz“, „Naši“, „Srpski narodni pokret 1389“), sa njima povezanom. Ako ne na drugi način, ono preko zajedničkih mentora: političkih partija, crkve i policije.

U radu ove navijačko-političke organizacije sport i navijanje su u drugom planu. To je paravan za političku mobilizaciju uglavnom vrlo mladih muškaraca. Nije reč o tome da se uz sportsko navijanje, uporedo s njim, plasiraju političke poruke, nego se samo navijanje svodi na spektakularno i provokativno lansiranje takvih poruka, koje se onda predstavlja u javnosti kao grub, politički nekorektan, ali u osnovi autentičan glas naroda. Na sajtu Delija, kao najvažnija stvar koju su njihovi navijači uradili na košarkaškoj utakmici Zvezda – Galatasaraj, održanoj 11. januara ove go-

s obrazloženjem da se time vredi dostojanstvo praznika Velike subote. U saopštenju piše i ovo: „Era komunističkog mraka i zatiranja vere i svega nacionalnog odbacila je sve tradicionalne vrednosti u našoj zemlji, ali mi ne želimo da to večno traje. Zato... jasno dajemo do znanja svima da želimo poštovanje naše vere. U ovoj nameri moramo istrajati jer ako mi uspemo, možda će i celokupno društvo prepoznati potrebu da se vrati vekovnoj tradiciji.“

Model uzornog navijača koji se na sajtu Delija oblikuje, podrazumeva momka koji je nasilan, „žestok“, ali s razlogom, opravdano. On je nasilan legitimno, motivisan je najvišim patriotskim pobudama, jer on tako navodno brani muževnu čast vere i nacije, i zdrav borbeni duh mlade generacije.

O ovoj i srodnim temama raspravlja se na forumu Delija, u okviru teme „Delije i pravoslavlje“. Pokretač ove interesantne teološko-političke rasprave podseća Delije da je za njih pravoslavlje jedna od najvažnijih stvari, i da bi zato trebalo „da nam naši navijački životni putevi što više budu na spasenje, a što manje na pogubljenje duše“. Kako onda to postići a ne odreći se onog bez čega je navijanje nezamislivo – tučnjave? To možemo postići – kaže ovaj navijački veroučitelj – ako se ne bismo tukli „podmuklo i jajarski“, i „ako bismo tuče pretvorili u poštene borbe i pošteno odmeravanje

lističkih i političkih orijentacija i pokreta.“ (*Nogomet, politika, nasilje*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2003, str. 101).

To znači da u ideološkoj podlozi političkog delovanja navijačkih skupina nema ničeg originalnog. Njihova ideologija je nacionalizam, jedna etnička verzija nacionalizma oživljena u Srbiji osamdesetih godina prošlog veka, diskurzivno otelovljena jezikom folklora i crkve, a tematizovana u vezi sa Kosovom.

NESTAŠNA DECA POLITIČKE ELITE

Zato srpska nacionalna elita i njene glavne političke, kulturne i verske institucije – oni pravi nosioci i korisnici ove ideologije – nemaju nikakvog razloga da se zabrinu zbog ovoga što govore i rade Delije i njima slične navijačke parapoličke organizacije. Njima može eventualno da zasmeta što ove organizacije pod firmom navijanja ispovedaju i praktikuju nacionalizam na provokativan, brutalan način – otkrivajući tako neraskidivu vezu nacionalizma i nasilja. Ali, naša nacionalna elita svim srcem stoji uz ove navijačko-političke organizacije, kao i uz druge slične parapoličke grupe i udruženja na ekstremnoj desnici – prihvata ih kao svoju nestašnu decu, uzvraćajući svojom prećutnom i otvorenom podrškom.

U listu „Alo“, 13. februara 2013, Nebojša Čović, političar, biznismen i sportski funkcioner izneo je ovo mišljenje o navijačima: „Želim da istaknem da se u javnosti stvara pogrešno mišljenje o vođama navijača. Ne krijem da sam se sretao sa njima i, verujte mi, radi se o normalnim i obrazovanim momcima, sa kojima se može normalno razgovarati. Korist od međusobnog razgovora je obostrana“. Tako je Čović, reprezentativni predstavnik ovašnje političke i društvene elite, uzvratio na znake obožavanja i ljubavi koje ove organizacije – kao što smo videli na primeru Delija – neumorno šalju državi i naciji ■

Tekst je nastao u sklopu projekta „Ka razvijenijoj demokratiji“, koji organizuje KPZ Beton uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu. Sadržaj ovog teksta isključiva je odgovornost autora teksta i ni na koji način se ne može smatrati da odražava gledišta Kraljevine Norveške.

Nije istina da se vrtimo u krug. Krenuli smo od jogurta i dogurali do pavlake.

Dogođeni Narod

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

IĆI MIĆI LUCIĆI

Ići mići Lucići...

To je pisac pogrešnih riči,
Koje ako ćeš shvatit
Moraš pisca umlatit
Prije nego šta počneš ga štit!

Loš postat će pjesnik

Prvoklasni bolesnik:
Dario Kordić
Izum će bit
Tog hrvatskog bilmeza!

Da mi je satiri prići,
Satrat je nako bez riči...
Oš nan pivat o ratu?
I još htit da te shvatu?
Ala, ludega Lucića!

Ići mići Lucići...

On bi triba i u Haag stići,
Tamo reć: „Žaj mi nije
Pisat sve pizdarije
Ni za dvi vake robije!”

I neće bit mira

Dok postoji satira,
Dok god se more
U librima štit
Ovaka parodija!

Ići mići Lucići...

To na verse sotonske sličī,
Ako ih ne zatučeš,
Bar da piscu navučeš
Kletvu i fetvu za vrat!

Ići mići Lucići...

Živ iz pisme on ne smi izići!
Jerbo piše bez veze,
Gluparije, hereze,
Ča su svima dopizdile.

Znat svaki će pravnik
Da bezmozgi bezglavnik
Ludi je Lucić
Krivac za rat,
Da on ga je stvorija!

Ići mići Lucići...

Došli pivat s Dežulovićī,
Misto ispriku kazat
Došli opet pokazat
Da ne znaju prikinit srat.

Ne, neće bit mira

Dok rat se parodira,
Dok štīš tog pisca,
Literatnog zločinca
Šta rat pismom je vodiya! ■

Srpski književni klan: Korespondencija kao smrt

Nikad u budžaku, uvek na budžetu!

Srpski književni klan „Nedoklan” – kao legalna, legitimna i legalistička organizacija sklona legijalizmu – zahteva strogo poštovanje Zakona o javnim nabavkama. Ako pozorišni radnici-neudarnici nisu u stanju da zakon sprovedu u delo, neka novac namenjen daskama koje ništa ne znače država preusmeri u naš uvek lojalni sektor koji već godinama pati u budžetskom zapečku, prepušten okrutnim zakonima tržišne džungle koja ne zna za milost. Svi argumenti koje pozorištarci navode u protestu protiv javnih nabavki ionako idu nama u prilog. Sva ta halabuka o „delatnosti koja reprezentuje nacionalnu kulturu”, o „nacionalnom značaju”, o tome kako su teatri „jedan od temelja očuvanja i izgradnje nacionalnog identiteta”, o tome kako je odsustvo brige o kulturi uticalo „na rušenje nacionalnog identiteta”, kao „i na situaciju u kojoj se na ovakav način borimo za Kosovo” – sve je to jedan običan blablatruć i briga za sopstvenu umetničku guzicu na koju se udara nacionalni žig, ali prekasno. Pa gde ste bili, braćo i sestre, kad je grmelo? Gde ste bili kad se nacionalni identitet čuvao i gradio pisačom mašinom za mlevenje topovskog mesa, perom i mačem, umom i kamom, ubicom i haubicom? Ne kažemo da niste baš ništa uradili, bilo je nekoliko teatarskih pokušaja borbe za našu stvar, ali oni se na prste dve-tri ruke mogu nabrojati. Nasuprot vašem neradništvu, stoje čitave horde pisaca koji su vredno delali. Hiljade bibliografskih jedinica, stotine održanih tribina, preuzimanje odgovornosti na političkim funkcijama diljem

srpskih zemalja, uključujući čak i funkciju predsednika Jugoslavije i Republike Srpske – to su dela koja govore da su pisci vazda bili na braniku nacionalnog identiteta, uvek sa svojim napaćenim narodom, pogotovo u trenutku kad je okrnjenom identitetu tesno na sopstvenoj teritoriji pa mora malo da se proširi na okolne zemlje. Dok ste se vi bavili lažpurlažizmom i ostalim tricama i kućinama, pripadnici našeg klana su samopregorno radili na pripremi rata u kojem će doći do stvaranja tog nacionalnog identiteta do kojeg vam je, navodno, toliko stalo. Prvo smo se bavili autoviktimizacijom koja je dobro poslužila da legitimise želju za osvetom, kovali smo teorije zavere, konstituisali smo naciju na kosovskom mitu i zavetu, propovedali da je svrha svakog pojedinca da sebe prinese kao žrtvu na oltar kolektivnog identiteta. Zatim smo razvili čitavu metodologiju opravdavanja zločina, etničkih čišćenja i genocida, a niko ni hvala da nam kaže. Nacionalni identitet se kovao u Omarskoj, Sarajevu, Vukovaru, kalio u hladnjačama, a finalnu obradu je pretrpeo u Srebrenici odakle je izašao kao gotov proizvod. Mi smo uradili sve što je u našoj moći da taj projekat osmislimo i opravdamo, a neki naši pripadnici bili su i direktni izvođači radova. Dočekali smo da kao nagradu od države koju smo gradili dobijemo skrajnutost i marginalizaciju, da nas nacija koju smo stvorili gurne u budžak, kao da nas se stidi. Dok vama dele budžetska sredstva šakom i kapom, mi smo prinuđeni da se zadovoljimo mrvicama sa bogate trpeze. I još ste

nezadovoljni, nećete na tender, kurobecate se bez nacionalnog pokrića i, povrh svega, mešate se u naš resor. Čist bezobrazluk! Ali, ako vi nećete, mi bismo vrlo rado da nas država javno nabavlja i tenderiše. Manji deo pisaca je mlatnuo pare na izgradnji nacionalnog identiteta, većina je radila za semenke. Vreme je da se ta vekovna nepravda ispravi. Pozdravljamo vas prigodnom poetičkom parolom: Nikad u budžaku, uvek na budžetu!

BLOK BR. V

Autor: Radovan Popović

